

skih prostorov in stanovanja za vse učitelstvo se je določila v poslopu tudi velika soba za stanovanje oddaljenih otrok in pa kuhinja za iste. Tu so stanovali tisti otroci, ki niso mogli iti domov vsak dan, pa so ostali od ponedeljkevega jutra do sobote popoldne pri šoli. Vsak tak učenec prinese nekaj živeža s seboj: ta prinese fižola, z onim oče pripelje voz krompirja, tretji prižene ovco, eni prinesejo slanino, drugi moke itd. Famuluska (šolska služkinja) jim je pa kuhala. V soboto zvečer pa so se razkropili zopet vsak proti svojemu domu.

Iz tega razvidimo, da razmere v Srbiji nikakor niso slične našim in da sta oba načina, s katerima bi se mogla doseči enotna šolska vzgoja, škodljiva. Prvi, ki bi se ravnal po razmerah v kraju z najorganiziranejšim in najnaprednejšim šolstvom, bi bil za šolstvo na najnižji stopnji v državi predvzeta in raditega za istega neizpeljiv. Drugi pa, ki bi hotel pomagati slabšemu delu, bi moral pritrjati boljše, oziroma odvzeti mu je že do sedaj obstoječe napredne naprave in uredbe.

Tega poslednjega načina se je poslužil „prosvetni odbor“ in s tem prikrajšal Slovenijo! Ako se ta načrt sprejme za naše šole, tedaj doživimo reakcijo, katere pa ne smemo dopustiti. Edini izhod potem, takem je, da žrtvujemo misel po enotnosti šole ter zahtevamo za vsako pokrajinsko vlado za njo prikladno izpremembo in uredbo šolskega načrta.

Flere je sicer že omenil napake tega načrta, vendar se mi zdi potrebno, da poudarim še nekaj. Flere bi se nazadnje sprijaznil tudi s krajinskimi šolskimi sveti, recte krajevnimi šolskimi odbori. Čeprav načrt odbije šolstvu strupeno konico — pedagoške pravice —, vendar pa jim ostane še vedno „skrb za šolo“, kajti „za vse je odgovorna in nosi stroške — z okrožnimi, pokrajinskimi in državnimi subvencijami — šolska občina“. To se pravi: ako slučajno nima šola vodnjaka, prosí gospoda župana in ostale odbornike (člane) prav ponižno, da ti milostno preskrbijo vodo. Vodnjaka vseeno ne dobiš! Predno ti popraviš šolsko peč, mine zima; predno zakrpaš streho, moraš dežnik razprostrti čez posteljo. — Proč tudi s takimi odbori! Nič ne rabimo krajnega šolskega odbora. Tudi to, kar mu novi načrt pušča, naj se poveri okrožnemu šolskemu odboru, ki pa oskrbuje vse šolske take potrebščine po šolskem vodji, s pomočjo letnega pavšala, oziroma proračuna. Skrb za stanovanje in drva za učitelstvo pa naj prevzame politična občina. Čim manj imamo posla z ljudmi, ki nečejo razumeti ali pa nimajo smisla za šolo, boljše bo za nas in boljše bo uspela šola.

Nekaj povsem potrebnega pa nam navaja člen 64. tega načrta, namreč, da mora za ves učni material učenec pridobiti iz knjige, zvezke, svinčnice, peresa — skrbeti okrožni šolski odbor in sicer brezplačno. Uvede pa se po celi državi, analogno Srbiji, okrožni šolski davek. Na ta način bodo tudi naše šole vendar enkrat preskrbljene z učenčevim materialom. Vsi dobro vemo, koliko težav smo imeli, predno smo dosegli, da so bili vsi učenci preskrbljeni s knjigami. No, med vojno in pa tudi po njej se to sploh ni dalo doseči. In zvezki; kolikor učenec, toliko vrst zvezkov je bilo v šoli. Trgovci se niso menili za predpisane vrste, najslabše so nakupili, da so jih drago prodajali. Učiteljeva pritožba je bila bob ob steno. K slabemu vspehu so mnogo prispevale tudi te žalostne razmere. Sedaj bo tudi temu konec! Po spisku otrok prejme šola ves potreben material za celo leto od okrožnega šolskega odbora, ki bo vodil o tem račune, izdatki pa se bodo pokrivali iz šolskega prireza (davka). Ta

davek naj bi morali plačevati vsi, ki imajo in ki nimajo šoloobveznih otrok. Tudi samci naj bodo obdavčeni, ker oni s svojimi samskim stanom škodujejo državi.

Razen nekaj malenkosti ne bi ta načrt, ki ga je sestavil „prosvetni odbor“, prinesel veliko napredka v Sloveniji. Njegova slaba stran, kakor že rečeno, bi do bro odtehtala. Za Slovenijo torej tak načrt ne more biti sprejemljiv. Mi nečemo vedeti, kaj imajo drugi, ampak zahtevamo to, kar naši šoli koristi. Naša anketa je predložila v Beogradu dovršen, moderen in izviran program, zato mi kompromisov ne sprejemamo. Dolžnost naših organizacij, pa tudi naše deželne vlade je, da postavijo ves svoj vpliv in svojo moč, da dobimo za Slovenijo šolski zakon, kakršnega je predlagala naša anketa, in ki bo odgovarjal duhu časa. Idimo vsikdar naprej in nikoli nazaj, bodi naše geslo!

KRAŠEVEC:

Proč s provincijalizmom — ne delajte krivice!

V zadnji številki čitam v notici »K razpisu služb na meščanskih šolah« tudi stavek, ki mi sili pero med prste. Ta stavek je: »Ako vprašate za to ali ono mesto v Ljubljani i. dr., sliši: tu sem pride N. v Ljubljani, iz Trsta, in Gorice. Poznamo bol in trpljenje tovarišev beguncev in ga upoštevamo...« To je za nas žaljivka — to je zaušnica, ki je ne moremo prenesti molče. Človek se nehoti zamisliti v celotno dobo, v dobo, ko je bilo več vrst državljanov, ko so »nadljudje« zrl pomilovalno na ubogo rajo.

Tovariši! Veruj, da marsikateri beguncer zre po osvobodni Jugoslaviji bridko razočaran okrog sebe in preklinja minuto, ki ga je pognala z doma. Poln ideala, hrepeneč po materi je prišel ponuditi ji svoje moči. Toda marsikje je bil sprejet hladno, mrzlo, mesto bratovskega objema je našel mrzla srca. Kot potrebno zlo ga ne more neprijetna slika, pritepenca-begunca. Kako radi bi odšli v sončno Gorisko, kako bi se razveselili, ko bi mogli na kameniti kras ali žal, zaman so vzdihli. Tuje se šopiri na njegovem domu in razdira, kar je prej vekom let zgradil s trudom.

Ne bom razvijal dalje te slike, ne bom vzbujal grenkih spominov, toda eno smelo trdim, da so tovariši iz zasedenega ozemlja izpolnili v polni meri svojo dolžnost, saj so odšli, kamor jih je pognala domovina. Na braniku stoje v Korotanu! Z ene narodne fronte so odšli na drugo. Izgubili so mnogi že drugič svoje imetje, ker so bežali pred nemškimi tolpmi. Zdaj pa ta neokusnost.

Z imeni in podatki na dan! Kje so tisti srečni privilegiranci begunci, Primorci, ki so v rezervi pripravljeni zasesti najlepša mesta? Ver v imeni, z dejstvi, da ne bo samo sumničnega, ker nismo prijatelji protekcijonizma in zahrbtnega petolizništva!

Spominjam se časov, ko so prihajali v šole na Primorskem tovariši iz bivše Kranjske in Stajerske. Za pričo jih pozivam: ali so se čutili med nami ob Adriji kot potrebno zlo ali kot tovariši kljubo kakemu nesporazumenju o priliki prihoda med nas. Danes so padle deželne meje — Slovenija je vse — pa ločujete še vedno med domačini in tujci! Vsak, ki je študiral za meščanske šole, je imel silnega truda in tudi gmotnih žrtv. Toda mi posebno iz bližine bivše, jugozapadne fronte, ki smo občutili takorekoč iz neposredne bližine vse vojne grozote, imamo še marsikaj povedati, o čemur se vam tovariši iz zelene Stajerske niti ne sanja. Kaj pa laška okupacija in naša borba

z okupacijsko oblastjo? Več smo prestali v teh devetih mesecih okupacije kakor prej v štirih vojnih letih.

Vzdržali bi se, a ni nam bilo mogoče, Oni pa, ki so še tam spodaj, so naravnost mučeniki prepričanja, to so junaki!

Tovariši, le pomirjen bodi glede meščanskih šol. Iz zasedenega ozemlja bo za stalno namesčanje tako malo prosičev, da se ti ni treba bati konkurence. Ravnotako pa tudi za provizorična mesta ne preveč.

Ako bi pa prišlo do tega, da jo Italijan »popiha«, tedaj tovariši — ne bo nas več tu!

Domotožje, ki nas vleče k jugu, nas spravi vnovič v prejšnje domove, k sinji Adriji.

Saj tu se mnogi izmed nas počuti osamljenega, demokratizem je le fraza, kosček papirja!

Strankarska zagrizenost in zaslepljenost dokazujeta dovolj, da ni vojna izmodrila mnogih.

Le tam preko demarkacijske črte — le tam je življenje za nas ljubitelje, svobode, tam med ljudstvom, ki celotno umeje težki položaj, ki je demokratsko in ne pozna kost. Pozna pa pravo narodno politiko in zna ceniti pravo narodno borbo.

Ako ostanemo tu, pa hočemo in zahtevamo, da smo enakopravni in enako vredni, ne — le na papirju, ampak tudi v življenju.

Provincijalizem naj izgine in bodimo edino Slovenci-Jugoslavlani, ne pa več Kranjci, Stajerci in Primorci poleg tega pa še strankarji in piveški stranki, ki se tepejo za nadvlado in nas rabijo tako rade le za pripravo ob volitvah.

IRMA SCHELIGOVA:

Nova doba za narodno vzgojo.

Razvoj šolstva — merilo kulture; kakovost narodnega šolstva — bodočnost narodov!

Zivimo v prehodni dobi, v dobi vrve nja in čiščenja, v dobi razvoja. Česa si želimo bolj, kot trdih tal pod svojimi nogami, kot trdih sten krog svojega doma! Tla in stene domovja pa smo mi, je narod sam. Tla, ki se ne udirajo pod orjaško nogo; stene, ki odbijajo sovražne krogije, pa tvori le oni narod, ki se zave, da „vsak bodi trd in neizprosno moč jeklen, kadar brani in je čast in pravdo narodu in jeziku svojemu“. Močan narod, prežet iskrene domovinske ljubezni in globoke vere v svojo moč, to so tla, to so stene domovine. Vzgojiti tak narod je naše delo, zato narodna šola na delo k narodni vzgoji.

Poglejmo v Srbijo! Tu ni bilo toliko šol, kakor jih je bilo na avstrijskem teritoriju ali v šolah se je vzgajalo narodno in to je bila činjenica, vsled katere se ni posrečilo sovragom ubiti srbske duše; ubili so telo, a srbska duša je živel naprej do svojega svobodnega razmaha.

Na avstrijskih tleh je bilo več šol, a šol potujočevalnic in zatiralnic narodne vzgoje, zato je hirala duša onega naroda, ki je pošiljal svojega deco v te potujočevalnice, kjer se je odtujil otrok materini besedi, kjer je zamrla narodna misel.

Razvoj narodnega šolstva, narodna vzgoja, to je prva in najvažnejša naloga, ki čaka na svojo rešitev. Mislimi nam je tu na dvojce: Prvič, da pripeljemo vse zašle hčerke in sinove majki Jugoslaviji nazaj; drugič, da poglobimo v dušah naše mladine vero v narodno moč, da zanetimo v njih oni veliki ogenj svete domovinske ljubezni in jim utrdimo vero v narodno bodočnost, ki je tvorijo sami.

K povrnitvi izgubljenih otrok v materino naročje nam je treba narodnih učite-

ljev — psihologov in časa. Ne z glavo skozi zid, ne s terorizmom, a z dobro besedo, z vztrajnim delom, z veliko ljubeznijo do naroda in do mladine nam bo mogoče dovesti izgubljeno deco pod domači krov.

Naš otrok pa pridi do spoznanja, da je narodova last, da tirja od njega narod lepo, veliko, delazmožno dušo. Ne samo narodni znak in narodno trobojnico na prsi — v srce narodno čustvovanje, v dušo narodno misel! Ta narodna misel mora prežeti življenje naše mladine, mora postati alfa in omega njenega žitja, mora postati kri in meso. Da se pa narodna misel utelesi, treba nam je inteligentov, treba nam je umstveno izobraženih ljudi, ki pa ne pozabijo na srce. Zato umetnosti v naše šole, ki blaži srce, ki plemeniti značaj! Atenci so živeli umetnosti, Spartanci meču — in Atenci žive še danes!

Kako so delali Nemci: Pred nekaj leti je prišel v moj razred učenec iz St. Vida na Koroškem. Znal je krasno risati. Pravil mi je, da so rabili le hrast in modriž za ornamentalno risanje. Sestavljal je izvrstne spise. Pregledala sem spisovnico — zgodovinska in zemljepisna snov v nemško-nacionalnem duhu. Cital je izborno. Prosil me je za domače ctivo. Dala sem mu nemške mladinske knjige. Vsako knjigo mi je vrnil čez dva dni; da jo je pa prej temeljito prečital, o tem sem se vsakokrat temeljito prepričala. Pravil mi je, da so dobivali v St. Vidu knjige iz „Südmärkine knjižnice“ iz Celovca zastoj, a tako lepo opremljene, da jih je že radi prikupljive zunanosti vsak otrok rad čital. Na vprašanje, kaj je čital v teh knjigah, mi je odgovoril: „Von unseren deutschen Helden und von unseren braven, treuen deutschen Mädchen“. Ko se je nekoč z domačimi slovenskimi otroci spri, jim je rekel: „Was wißt ihr, was das heißt ein Deutscher sein; mir hat es mein Lehrer gesagt, ich weiß es; ich bin stolz darauf!“

Tako se je vzgojevalo v St. Vidu na Koroškem! Pri prevzetju nemškega šolstva sem imela priliko opazovati, da ni znalo učitelstvo povsod z isto spretnostjo vzgojevati v nemško-nacionalnem duhu. Čudila sem se, da se je na šoli, ki je imela namen ponemčevati, jezik zelo malo gojil, da otroci niso poznali svoje zgodovine, da je manjkala knjižnica za višje razrede — površno delo nemškega učitelstva.

Nam bo treba drugače začeti. Gojitev jezika, spoznanje, lepote jezika, ki se govori od Tagliamonta do Carigrada, od Mure do Soluna; gojitev narodnega čustvovanja, oživotvorjenje narodne misli.

Volja, glava, srce naše mladine bodi tvoja, narod, potem je tudi bodočnost tvoja!

DRAGOTIN HUMEK:

Izpit za meščanske šole iz tretje skupine.

(Dalje.)

Za uvod v moderno smer nam služi knjiga: Prang, »Lehrgang für die künstlerische Erziehung« — Dresden, Müller-Fröbelhaus. Kdor ne pozna tega dela, ta ne ve, kako se je porodila in odkod je prišla k nam moderna umetniška vzgoja. To in pa: I. Liberty Tadd, »Neue Wege zur künstlerischen Erziehung der Jugend« — Leipzig, Voigtländer, sta za onega, ki se hoče posvetiti tretji skupini, katekizem in evangelij.

Najnavdušenejši reformator v Nemčiji je bil svoje dni Fritz Kuhlmann, ki je med drugim izdal delo: »Neue Wege des Zeichenunterrichtes« — Stuttgart, Wilh. Effenberger. Za samopouk in proučevanje metode priporočam tudi delo, ki je izšlo prilično ob istem času: Lukas-Ullmann

gično nadarjenost, ki je prvi pogoj uspešnega pouka v godbi.

To je povdarjala sicer tudi stara ministrska naredba iz l. 1871 (§1. a 3.) toda v praksi se ni ravnalo po njej, zato je potrebno to posebej poudariti. Zaradi tega in še iz nekaterih drugih vzrokov, ne govori pisatelj v nadaljni razpravi o državnih skušnji učiteljev godbe, temveč o učni usposobljenosti za učitelja godbe. Vse premembe so začasne in veljajo za dobo treh let, neč tem časom pa se določi končnoveljavni izpraševalni red. Končna ureditev izpitov zavisi seveda tudi od presodbe pouka petja in godbe na šolah vseh kategorij; če se vpelje obligaten pouk petja in godbe na srednjih, meščanskih in občin šolah, potem vstane zahteva po strokovnih učiteljih, ki jih bo treba zopet usposabljaati za eno ali drugo kategorijo. Dekler ni ta preosnova zakonodajnim potom urejena, toliko časa tudi ni mogoče postaviti končnoveljavne oblike izpitov za godbo. Naučno ministrstvo je izdalo z dnem 11. marca 1919. pod št. 10.662/957. naredbo, veljavno za Češko-slovensko republiko, za državno izpraše-

valno komite v Pragi (češko) in nemško) in v Brnu (češko).

Formalni del ustanovi še enkrat smoter izpitov.

Smoter izpitov za godbo je, da pokaže kandidat predvsem svojo učiteljsko usposobljenost, kar dokazuje 1. z gotovo stopnjo občega in strokovno teoretičnega znanja.

2. z gotovo višino lastnega praktične in tehnične naobrazbe iz kateregakoli predmeta

3. z določeno pedagoškično sigurnostjo in zrelostjo, ki je največjega pomena za aprobacijo.

K temu smotru hite vse nove smerice in potrebna dopolnila k dosedanjim skušnjam, ki naj zagotovo državi zadostno število godbenih pedagogov prve vrste, z občin in strokovnim znanjem, ki bodo znali poglobiti češko godbo in jo postaviti na ono mesto, do katerega ima pravico, z ozirom na muzikalno individualnost vsega naroda.

Naučno ministrstvo je imenovalo tri izpraševalne komisije, dve v Pragi, (češko in nemško) in eno v Brnu; kandidat

si lahko izbere eno ali drugo s pomočjo sodnega tolmača pa lahko dela izpit v kateremkoli jeziku.

Za vsak predmet sta imenovana dva izpraševalca, ki se preizkušata v istem terminu, drug je priča drugemu. Če je bil kandidat učenec izpraševalca izkuša drugi. Pri izkušnji iz petja izprašuje moškega moški, žensko ženski izpraševalec. Vsak predmet ima svojega izpraševalca. Komisija izvoli predsednika, namestnika in tajnika, ki jih potrdi naučno ministrstvo. Predsednik, namestnik in tajnik so ravnateljstvo komisije, ki vodi izpite, razglašajo termin izpitov, pri njej se priključajo kandidati, izdaja izpričevala, določa reprobativno dobo, itd.

Skušnjo je prebiti iz teoretičnih in praktičnih predmetov. Prvo so: pedagogika, harmonija in zgodovina godbe. Ti predmeti so obvezni za vsakega kandidata. Praktični predmeti so: solo-petje, zborovo petje, klavir, gosli a orglje, kakor tudi po potrebi harfa, violoncello, kontrabas, flauta, obva, klarinet, fagot, lesni rog, trompeta in pozavna. Za skušnjo iz teh predmetov pokliče ministrstvo za vsak

posamezen slučaj, na predlog komisije, posebnega izpraševalca. Kandidat dela lahko hrati izpit iz kolikor predmetov hoče.

Izpitni učne usposobljenosti za godbo se vrše dvakrat na leto, v jeseni in spomladi. Čas priglasitve je razviden iz uradnega razglasa. Kandidat mora v roku predložiti prošnjo na ono izpraševalno komisijo, kjer hoče delati izpit. Prošnja imej priloge, iz katerih je razvidno:

1. dovršeno 18 leto (krstni list)
2. državljanska neoporečnost (npr. vero izpričevalo.)
3. dovršeni 3 razredi meščanske ali kake srednje šole.
4. strokovno znanje (izpričevalo Glasbene šole)
5. identiteta (fotografija z lastnoročnim podpisom, overovljena od občine ali sodišča)

Prošnja se kolekuje z eno krono, priloge s 30 v. Formulacije za prošnjo prodaja tajništvo izpraševalne komisije, kamor se prošnje tudi naslavlja.

(Dalje prih.)

„Elementares Zeichnen nach modernen Grundsätzen“ — Dresden, Müller-Fröbelhaus.

Prav resen metodik, ki je prvotno brezglavno moderniziranje spravi v pravi tiri, je Adalbert Michalitsch. Njega veliko delo: „Der moderne Zeichenunterricht“ Dunaj, Pichlers W. u. S., je med najboljšimi deli te stroke. Ker obravnava risanje na realnih, nudi poleg metode tudi mnogo snovi za samoučbo in risanje. Prav tako izvrstno, čeprav v drugem smislu sestavljeno delo za lastni pouk in za metodo je: Fr. L. Rodt „Zeichenunterrichts-briefe“ — samozaložba, Komotau-uciteljske. Pri tej priliki pripomnim, da je izšel dokončni zvezek li gori navedeni zbirki, ki je naslovljen: A. Herget, „Das Betrachten künstlerischer Bilder in der Schule“ — Verl. „Zeichenunterrichtsbriefe“, Komotau. To, ali kako podobno delo, bi moral poznati ne le oni, ki se bavijo s poukom in risanjem in umetniško vzgojo, ampak sploh vsak resen učitelj.

Krasen učni postopek in uporabo raz-
„Erprobter Lehrgang für das moderne
nih tehnik s posebnim poudarjanjem barve, ima knjiga: I. Gruber in O. Stadler
Zeichnen“ — Linec, Lehrerhausverein f. Oö. Podobno, a mnogo večje je delo: Egon Lehnert „Erprobter moderner Zeichenlehrgang für Volksschulen“ — Reichenberg, P. Sollers Nchlg. Tu je razdeljena učna snov po šolskih letih in letnih mesecih s pridejanimi risbami, ki so jih izdelali učenci in z vsemi potrebnimi navodili in opombami. Takoj izpočetka uporablja sestavitelj skiciranje, risanje, slikanje, pisani papir, tiskanje s štipiljmi, sestavljanje okrasov itd. v pestri raznovrstnosti vse, do konca osmega šolskega leta. (Konec prihi.)

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Z desetih vodstvenih seje Zaveze (dne 21. avgusta 1919).

1. Ormoško učiteljsko društvo je pozvalo Zavezo, naj na vseh merodajnih mestih uveljavi načelo, da se v Jugoslaviji učiteljem v dvomesečni rok dodeli učni prostor, ki ga bodo imeli na razpolago. Pri odmeri draginskih dokladov so se v prejšnji Avstriji učitelji-vodoci smatrali za samce, kakor hitro je najmlajši otrok izpolnil 12. leto. To krivično določbo je privzelo poverjenstvo za uk in bogocastje v Ljubljani v svojo naredbo že lani meseca decembra, sedaj pa je tudi naša kraljevina SHS sprejela to določbo.

Po odloku ministrstva financ se glasi šesti člen te naredbe naslednje: „Obdobje državni uslužbenec se smatrajo za enako oženjenim, ako zaradi otrok nadalje vodijo svoje gospodinjstvo, in sicer tako dolgo, dokler ni poslednji otrok dobolil 12. življenjskega leta.“ (Glej uradni list, št. 78 z dne 19. IV. 1919) — Zaveza je vložila tozadevni dopis na višji šolski svet, s prošnjo, da naj ta posreduje pri centralni vladi za odpravo te krivične naredbe.

2. Dopisane resolucije Pedagoškega društva v Velikovecu so se odposlale na pristojna mesta: a) Protest proti plebiscitu na Koroškem, če bi se obenem ne dovolil tudi plebiscit za jugoslovansko ozemlje, ki so ga zasedli Lahi, se je dostavil ljubljanski komisiji za mirovni kongres v Parizu. b) Zahteva po popolni enakopravnosti učitelstva z drugimi državnimi uradniki in zahteva po takojšnji sestavi okrajnih šolskih svetov na Koroškem na podlagi koroškega šolskega zakona, se je odposlala deželni vladi v Slovenijo. c) Glede učiteljskega zaupnika v višjem šolskem svetu za koroški del Jugoslavije je Zavezin predsednik interveniral pri poverjeniku dr. Verstovsku.

3. Dne 6., 7. in 8. avgusta se je vršila v Beogradu 31. skupščina Udruga srbskega učitelstva. Navzoči predsednik L. Jelenc je pozdravil zborovalce v imenu Zaveze. Na razgovor je prišla na tem zborovanju tudi ustanovitev centralne organizacije vseh jugoslovanskih učiteljskih Zvez. Potrjene so bile vse bistvene točke, ki so bile z ozirom na centralno organizacijo medsebojno dogovorjene na skupnih sestankih v Zagrebu in Beogradu. Srbsmu pripravljalnemu odboru, kjer bosta poleg odbora Udruga srbskega učitelstva tudi zastopnika hrvaških in slovenskih stanovskih organizacij, se je poverila sestava pravil, poslovanje reda in priprava za skupni kongres, ki se bo vršil zaradi neurejenih razmer šole drugo leto.

Istočasno se je zglasil Zavezin predsednik v ministrstvu prosvete in financ v raznih nuji, a še ne rešenih šolskih zadevah. Obljubilo se mu je, da se vse ugodno reši.

4. Pedagoško društvo v Krškem je poslalo Zavezi dopis glede strožega postopanja pri obravnavah šolskih zamud. Vloga se je poslala v ugodno rešitev višjemu šolskemu svetu. Okrajni šolski sveti dobre ukaz, kako naj postopajo, da bo čim manj neopravičenih šolskih zamud in da se uredi šolski obisk.

5. Ustmeno prošnjo nekaterih učiteljev-volkov, da bi bili oproščeni dvomesečnih orožnih vaj, je rešila Zaveza tako, da je poslala poveličevalno dravsko divizijo utemeljeno tozadevno prošnjo. Poveličevalno je prošnja tudi ugodilo. (Glej številko 33 Učit. Tovaršila.)

6. Državni uradniki so prosili, da se jim dovoli znižana vožnja po državnih železnicah, tedaj, ako se jim vozi več z omejenim številom. Slično vlogo je poslala na železniško ministrstvo tudi Zaveza, da se dovoli znižana vožnja za 100 učiteljev na progi Ljubljana-Zagreb-Beograd-Sarajevo.

7. Ravnatelj meščanskih šol na Stajerskem so vložili na Zavezi na višji šolski svet prošnjo za zvišanje opravičnih dokladov.

8. Izšel je srbski načrt za zakon o narodnih šolah v kraljevstvu SHS. Zaveza ga je dala preštudirati v slovensko in prepisati v treh izvodih. Načrt, ki ga je izgotovil predsednik vseh v Beogradu, je v mnogokaterem oziru slab, nazadnjač in zlasti za nas Slovence v celoti nesprejemljiv. V tej anketi je bil za Slovence profesor dr. V. Kušar. (Glej P. Fleretovo oceno v 34. številki Učit. Tovaršila.)

9. Deželni vladi za Slovenijo se je odposlala prošnja, da se prizna učitelstvu na slovenskem Stajerskem znižana cena v stajerskih kopališčih tudi sedaj na isti način, kakor ga je uživalo učitelstvo poprej, v bivši Avstriji.

10. Velikoveško učiteljsko društvo je brzojavilo na Zavezo, da naj izposluje koroškemu učitelstvu takoj izplačilo obljubljenih dnevnih, sicer mora sprito neznozne dragine prekiniti s poukom. Višji šolski svet, kateremu se je brzojavka dostavila, je nemudoma in ugodno rešil to perečo zadevo.

11. Vodstvo Zaveze je pozdravilo brzojavno učiteljski skupščini v Sarajevu in Zagrebu. Iz Sarajeva je došla brzojavna zahvala.

12. Klub primorskih učiteljev beguncev s sedežem v Ljubljani je naprosil vodstvo Zaveze, da naj ga z ozirom na izredne razmere smatra in priznava za začasnega zastopnika koroškega, sežanskega in tolminskega učiteljskega društva, in sicer do končne rešitve o pripadnosti teh okrajev; takisto naj prizna po klubovni odločeni določeni delegate za letošnje glavno skupščino. — Sklene se, da se prošnji ugodi v vsem obsegu.

13. Ormoško učiteljsko društvo je sprejelo pri svojem zborovanju soglasno sledečo resolucijo: „Marsikateri tovariši ni mogel po preteku dveh let po maturi iz raznih neprostovolnih zaprek napraviti usposobljenostnega izpita. Nekateri so bili vso vojno na fronti, oziroma v etapi in niso bili pripuščeni k izpitu, ker jim je manjkalo po par mesecev praktičnega službovanja; drugi so bili zopet po več let v ujetništvu. Zaveza se naproša za posredovanje na merodajnem mestu, da se temu učitelstvu šteje: 1. vsa službena doba v pokojnino; 2. da se mu vštejejo definitivna leta od tistega roka, ko bi naredil provizorični učitelj usposobljenostni izpit, ako bi bile normalne razmere.“ Sklene se, da se pošlje vloga priporočilno na višji šolski svet.

14. V ljubljanskem mestnem šolskem svetu je postavil profesor dr. Pipenbacher predlog, da naj se izvrši revizija imenovanih na onih službenih mestih, ki so se oddale v zadnjih 10 letih. Tostranski material naj pripravite obe učiteljski organizaciji. — Sklene se, naj preskrbi v to potrebne podatke ljubljansko učiteljsko društvo.

15. Načelstvu učiteljske tiskarne se je odposlala zahvala za brezplačno prepuštev sobe za poslovanje strokovnega tajništva.

Prijava delegatov.

Delegat se prijavila še nastopna društva: XX. Učiteljsko društvo za ljubljansko okolico: 88. Marija Sodnikova — Bevke; 89. Avgust Korbar — Prešerje; 90. Ivo Trošt — Tomišel. Namestniki: 91. Adela Golobova — Horjul; 92. I. Rant — Borovnica; 93. Fran Trošt — Vič.

XXI. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico: 94. Vodenik Sime — Limbuš; 95. Lesjak Davotin — Ruše; 96. Slajpah Josipa — Zg. Kungota. Namestniki: 97. Vodenik Martin — Maribor; 98. Vauhanik Martin — Maribor; 99. Vauhanik Miha — Hoče; 100. Skrbinkova Mla — Fram.

XXII. Učiteljsko društvo za velikovški okraj: 101. Magerl Ivo — Velikovec; 102. Vendramin Franjo — Velikovec; 103. Klanjšček Miro — Velikovec. Namestniki: 104. Gaspari Tone — Globasnica; 105. Vizjak-Kovačeva Ljudmila — St. Peter pri Velikovecu; 106. Fleretova Uršula — Dobrlava.

XXIII. Belokranjsko učiteljsko društvo: 107. Mikolič Ludvik — Črnomelj; 108. Račič Božo — Adlešič. Namestniki: 109. Lovšin Franjo — Vinica; 110. Marija Završanova.

XXIV. Klub primorskih učiteljev-begunciev v Ljubljani: 111. Merljak France; 112. Pipanova Reška; 113. Mervič Anton; 114. Fakin Anton; 115. Likar France. Namestniki: 116. Dollakova Kristina; 117. Strgar France; 118. Erjavce France; 119. Gregorič Vinko; 120. Strajnarjeva Ida.

XXV. Ljutomersko učiteljsko društvo: 121. Ivanjšič Ljudevit — Sv. Jernej; 122. Mikl Ciril — Stara cesta; 123. Mahorčič Hermina — Kapela.

Društvene vesti.

— Ustanovitev učit. društva za maribreški okraj. Dne 14. avgusta 1919 se je vršilo prvo zborovanje novoustanovljenega učiteljskega društva za maribreški okraj. Zbralo se je 26 tovarišev in tovarišic. V imenu pripravljalnega odbora je pozdravil tovariše predsednik pripravljalnega odbora tov. Golob ter poročal o pripravi. Tovarišica Ivanka Vidmarjeva je podala tajniško, tovariš Robič pa blaginjsko poročilo.

Izvoljen je bil sledeči odbor: Predsednik: tov. nadučitelj Mirko Lešnik iz Maribrega; podpredsednik: tov. nadučitelj Simon Viher iz Vuzenice; tajnik: 1. tov. učitelj Stanko Lavrič iz Maribrega; 2. tov. učiteljica Ivanka Vidmar iz Vuzenice; blaginjak: tov. nadučitelj Ivan Robič iz Vuhreda; knjižničar: tov. učiteljica Franca Lešnik iz Maribrega; odborniki: 1. tov. nadučitelj Ivan Womer z Mute; 2. tov. učitelj Ulrik Hauptman iz Ribnice.

Nato je prevzel predsedstvo novoizvoljeni predsednik. Sklene se, da pristopi društvo k „Zavezi“ in k „Zvezi slovenskih učiteljev in učiteljic v Celju“.

Kot delegati za „Zavezo“ so bili izvoljeni: 1. predsednik Mirko Lešnik (namestnik Simon Viher); 2. Ivanka Vidmarjeva (namestnik Ivan Kavčič).

Kot delegat za „Zvezo“ se izvoli Mirko Lešnik (namestnik Simon Viher).

Nato je poročal tov. nadučitelj Tone Hren iz Studenc pri Mariboru (bivši nadučitelj na Muti), o najbližnjem delovanju učitelstva in šole v mariborskem okraju. — Predavanje izkušnega šolnika v tem okraju, ki je tukaj marsikaj doživel in pretrpel, je obsegalo veliko dobrih nasvetov, posebno pa novodošlo učitelstvo, in je bilo sprejeto z velikim zanimanjem.

Tovariši nadučitelji Simonu Viherju, kot zastopniku učitelstva v okrajnem šolskem svetu, se izreče zahvala in zaupanje.

Sklenilo se je sledeče resolucije:

1. Učiteljsko društvo mariborskega okraja iskreno pozdravlja na svojem prvem sestanku predsednika okrajnega šolskega sveta tov. dr. Marko Ipavica kot prvega državnega slovenskega funkcionarja in odkritega prijatelja šolstva in učitelstva.

2. Protestira proti zasedenju našega ozemlja na južni in proti plebiscitu na Koroškem.

3. Zahteva skorajšnje enotne strokovne organizacije učitelstva.

4. Se izreka proti odtegnitvi polovice aktivitetne doklade, kot neprimerni in krivični naredbi, za one, ki imajo naturalno stanovanje.

5. Odstop tov. Gnusa in Černeja, pravilno izvoljenih stajerskih zastopnikov v višjem šolskem svetu, tudi po seji upravnega odbora „Zaveze“ dne 6. VII. ni pojasnjen. Ravnotako je zakrito v neko mejo imenovanje novega višjega šolskega nadzornika za Stajersko. Nimamo ničesar proti osebam posameznih funkcionarjev, pač na želimo jasnosti. Ravno ta nejasnost vzbuja med učitelstvom sumnja, da se ni postopalo objektivno in prid šole in nove države, ampak da so bila me-

rodajna predvsem nedemokratska strankarska načela.

6. Izreka svoje globoko obžalovanje višjemu šolskemu svetu zaradi najnovejše odredbe o draginskih dokladah, s katero višji šolski svet izreka nezaupanje učitelstvu zlasti na voditeljem, ker se zahteva, da se morajo dati nekatere točke potrditi po občini. Saj smo vsi zapriščeni in, ako je treba kakih potrdil, naj bi se ta preskrbela drugim potkom, ki bi bil lahko boljši in v skladu s primernejši. Saj se ravno ta neprimerna potrdila dajo prav lahko izrabljati.

7. Izreka obžalovanje nad dogodki, ki so zadeli 7. V. našega tovariša in tovarišico v Trbovnah, ter pričakuje, da da višji šolski svet tudi tovarišu Roškarku primerno zadostenje z nemudno premetitvijo na boljše mesto, kakršno zadostenje je že dobila tovarišica.

8. Vlada se poziva, da izda takoj naredbo, da mora mladina naših, oziroma tujih državljanov, ki so stalno tukaj naseljeni, do 14. leta obiskovati naše ljudske in srednje šole, ker se sicer v tuji našemu narodu in državi odtuje in pokvarijo pozneje še našo mladino.

9. Za vsako zamujeno zborovanje plača član društva znesek 5 K v društveno blagajno.

10. Vlada se naproša, da da učitelstvu vseh šol ob državni meji našega okraja obmejne dnevnice, ker je življenje v obmejnih krajih veliko dražje in delovanje učitelstva veliko težavnejše kot drugod in dobimo le na ta način v te kraje tako nujno potrebnih dobrih učnih oseb.

— Ustanovitev „Učiteljskega sveta za Koroško“. Na podlagi sklepa koroških okrajnih učiteljskih društev, se je 15. 8. t. l. v Sinčevsi konstituiral iz odbornikov treh društev „Učiteljski svet za Koroško“, avtonomen stanovski organ koroškega ljudskošolskega in meščanskošolskega učitelstva. Za začasnega načelnika je bil izvoljen tovariš Peter Močnik v Pliberku. Izvršujoč sklepe teh društev, prevzame „Učiteljski svet“ zastopstvo vseh onih stanovskih interesov, ki se tičejo posebej koroškega učitelstva in so vsemu temu učitelstvu skupni.

V smislu tega poverila je sklenil učiteljski svet pri prvi seji 15. avgusta sledeče:

I. „Učiteljski svet“ se smatra kot edino poklicanega, da izvršuje učitelstvu pravno zajamčene in faktično priznane pravice soodločevanja pri vseh ukrepih šolskih oblasti, v kolikor se tičejo Koroške, ako niso te pravice izrecno pridržane učitelstvu posameznih okrajev. Posebej poudarja „Učiteljski svet“ pravico tega soodločevanja pri nameščenju učitelstva, okrajnih in višjih šolskih nadzornikov.

II. „Učiteljski svet“ je edin upravičen, nastopati v javnosti v imenu celokupnega koroškega učitelstva in zastopati njegove interese napram vsem činiteljem javnega življenja v državi.

III. Pokrajinske in državne stanovske organizacije, ki jim pripada koroško učitelstvo, so dolžne pri vseh zadevah, ki se posebej tičejo koroškega učitelstva in šolstva, upoštevati sklepe „Učiteljskega sveta“.

IV. Ukrepov, ki se izvrše preko njega, ako posega v posebne interese koroškega učitelstva, ne priznava.

V. „Učiteljski svet“ smatra kot patrijotično dolžnost vsega koroškega učitelstva, da isto vztraja v letošnjih poletnih na svojih mestih ter posveti vse svoje sile narodno-propagandnemu delu.

VI. Stoji neomajno na stališču edinstvenega dela vseh narodnih činiteljev na Koroškem, zato odklanja v letnih odločitvah vsako strankarsko politiko.

VII. Ponovno je koroško učitelstvo na svojih zborovanjih zahtevalo svojega poročevalca pri višjem šolskem svetu. Od te svoje zahteve ne odnehamo.

VIII. Poverjenstvo za uk in bogocastje namerava baje otvoriti 1. letnik učiteljice v Velikovecu. Učitelstvo protestira proti ustanovitvi takega zavoda na Koroškem, ker tu danes niso nikjer dani pogoji za učiteljsko izobraževališče.

Učiteljski svet:

Predsednik: P. Močnik.

+ Učiteljsko društvo za ormoški okraj je svoje poletno zborovanje opravilo 7. avgusta t. l. pri Jeruzalemu v sredini ormoških in ljutomerskih vinskih gor. Čeprav na periferiji okraja, je bila udeležba dobra, do 65 % članov. Posetilo nas je deset tovarišev in tovarišic iz ljutomerskega okraja s svojim nadzornikom, tovarišem Janezom Koropcem. Čast jim!

Naš okrajni šolski nadzornik, tovariš Pavel Flere, je za svojo razpravo „o zakonskem načrtu za narodne šole“ žel splošno pohvalo. — Na podlagi gesla, „Glej na rožah grozdje sladko, kima in vabi tako ljubo“, je razpravljali tovariš A. Kosi o vinski trti; o pomenu vina kot krepčilo in zdravilo. Dotaknil se je zgodovine vinske trte, recital slavošpeve raznih pesnikov, ki so proslavljali vinko trto; preciziral naše stališče v abstinenčnem vprašanju, da je pač naša sveta dolžnost delati v šoli in izven nje proti pijančevanju, ki je največje zlo na našem narodnem telesu. Kraju in času primerno podajanje, prepletano z dokaj šaljivimi opazkami in citati je zelo ugajalo.

Društvo se je izrelo za jesenski začetek šolskega leta, in za vpletavo Widrovega berila. Sprejet je bil tudi predlog, da se naj učiteljice ženskih ročnih del sprejmejo kot redni udje v učiteljsko društvo; po dosedanjih pravilih so iste le izredne članice. Delegatom za Zavezo delegacijsko zborovanje je izvoljen k društvenemu predsedniku tov. Jos. Rajšnu še tov. Anton Porekar, namestnika pa sta tov. Šilavec in tov. Rosina.

Po slovenskem svetu.

Iz čehoslovaške republike.

o Odprava samostanskih šol v Čehoslovaški republiki. Vlada je odredila, da so redovi morali prodati ali pa v najem dati ostavljene samostane benediktin, sestra Sacre Coeur, uršulink v Pragi. Vlada namerava zapreti in odpraviti tudi druge redovne zavode. V benediktinskem samostanu Emavs hoče otvoriti konservatorij, v redemptoriskem samostanu hoče nastaniti redči križ, drugod pa razne urade. Vsem zasebnim srednjim šolam je odvzeta pravica javnosti. Za novo šolsko leto se morajo nanovo potezati za dovoljenje.

* V kolikor smo se naknadno informirali, se namerava za letošnji otvoriti v Velikovecu le pripravljalni tečaj, da se pripravi material za bodoče učiteljice. Op. ured.

c. Dva učitelja za tri učence. Nemška šola v Příbramu je unikum svoje vrste. Voditelj šole je zagrižen Nemec, družici mu dela industrijalna učiteljica, ki je obenem tudi literarna učiteljica na češki šoli. Šola ima tri učence, dva dečka in deklico. Za te tri otroke plačuje češka republika voditelja in učiteljico, Nemci pa pripovedujejo, pod kakšnim pritiskom morajo živeti. Bog jih naj razume!

c. Češka mladež ima svoj list „Mladý Republikan“. Posamezna številka stane 22 vin., izhaja enkrat na teden, založnik je Topočeva knjižarna v Pragi. List prinaša posamezne ilustracije, dnevne novice v otrokom primerni obliki in članke podučne in zabavne vsebine. „Mladý Republikan“ hoče izpodrinuti grob in surov vpliv dnevnih političnih listov, ki zastrupljajo mlade duše prav tako kakor prinas.

c. Minister Haberman o nadzorstvu šol. V Prostijovu je dejal minister učiteljem: Bratje! Nihče se ne sme vtikati v vaše politično ali zasebno prepričanje. Kadar vidite, da prihaja k vam šolski svetovalec z blagim namenom, tedaj mora vaše srce veselja zaigrati, a ne strahu trepetati, da bo pregledoval in nadziral, da li je podoba cesarjeva zaprašena ali ne. Duh je, kar odločuje v šoli, mora pa to biti duh napredka, svobode in šolske smotrenosti! Danes ne delate več za tujce! Šola je končno naša, popolnoma naša! V njej delujte v naprednem, svobodnem in praktičnem duhu. Nočemo biti militaristi, toda mi hočemo, da smo narod velike kulture. Kakršen duh naše šole, takšen bo duh ljubljene republike!

c. Prof. Klement David glavni učitelj na ženskem učiteljskem v Brnu praznuje letos svojo šestdesetletnico rojstva. Imenovani je eden najboljših čeških pedagogov. Spisal je mnogo knjig didaktične vsebine. Pouk zemljepisja je postavil na popolnoma moderno podlago, njegove knjige kot „O Moravě“, „Vykłady z astronomického zeměpisu“, „Jak vypočítati zeměpis“, in „První vynálezy dějepisu (zgodovine)“ so doživele že mnogo izdaj. Castiljivemu jubilaru tudi naše iskrene čestitke!

Iz Jugoslavije.

— Obletnica grozečega učiteljskega štrajka. Dne 5. septembra t. l. bo poteklo leto, kar je vse bivše kranjsko učitelstvo na shodu v „Mestnem domu“ sklenilo štrajkati, ako se mu ne izboljšajo plače do 15. septembra. Uspehi ni izostal! Kaltenegger je takrat ogorčenja kar divjal, Atems je godrnjal — gospodje pri deželnem odboru so se stresali in na policiji so pisali ovadbe državnemu pravdnstvu proti učitelju Germeku in Namoršu i. dr. ki so bili osumljeni pregreška po § 305 kaz. zak. Deželni šolski svet (c. kr.) je poslal učitelju Germeku tak-le pozdrav:

Am 5. September l. J. wollte die kranische Lehrerschaft in „Mestni dom“ in Laibach trotz des ergangenen Verbotes die beabsichtigte Demonstrationsversammlung abhalten, und hatte in einer Anzahl von ca. 500 Personen lange vor 2 Uhr nachmittags den Saal besetzt. Trotzdem einer der Einberufter, Lehrer Rezek, vom behördlichen Versammlungsverbot Mitteilung machte, verlangten die Anwesenden noch stürmisch die Abhaltung der Versammlung.

Während der Bemühungen einiger älterer Lehrer, dann mehrerer Abgeordneter und des behördlichen Vertreters, brachten Sie einen Antrag vor, dass falls die Forderungen der Lehrerschaft bis 15. September nicht erfüllt seien, an diesem Tage in den Streik zu treten sei. Dieser Antrag fand stürmische Zustimmung.

Über Erlass des k. k. Landesschulrates vom 11. 9. 1918 Z. 6575 werden Sie aufgefordert, Ihr diesfälliges Vorgehen binnen 8 Tagen gehörig zu rechtfertigen.

Hiebei haben Sie sich genau an die Sache zu halten, von ihr nicht abzuschweifen und alles Überflüssige zu vermeiden.

C. kr. deželni šolski svet je zamlal čakal v 8 dneh opravičila, je prejel šol raskom živjati slavni vitez Kalteneger! Pri državi pravdnstvu je tekla stvar naprej in še le 2. januarja 1919 je okrajno sodišče SHS poročalo tovarišu Germeku, da je preiskava po § 90 k. pr. r. — vstavljena.

Koncem meseca julija t. l. pa je še okrajni šolski svet v Kamniku celo zadevo v koš vrgel. Tako je glorijska klavnijska nemških vitezov in grofov in bivših deželnih odbornikov ranjce Avstrije končal. Obletnica napovedanega štrajka je skoro tu, ni pa nikjer več onih, ki so prisilili učitelstvo k temu skrajnemu koraku. Kakor premine še trši bukov stor, tako so skoraj hipoma preminuli vsi tisti, ki so desetletja vihteli bič po učitelstvu in v svoji domišljavosti in hudobnosti uničevali posamezne eksistence. In tako se bo slehernemu zgodilo, ki bo v svoji nadu-